

Wprowadzenie

Blisko sto lat temu Frederic E. Clement (1916) opublikował pracę pt. „Plant succession: an analysis of the development of vegetation”. Poza innymi konsekwencjami ujawnienia własnych poglądów światu nauki, Clement zainspirował grupę badaczy społecznych pracujących na Uniwersytecie w Chicago do zwrócenia swoich poznawczych pomysłów w kierunku miasta i jego społecznej morfologii. W kolejnych latach drugiej i trzeciej dekady XX w., za sprawą tzw. Szkoły Chicagowskiej, miasto stało się laboratorium badań zachowań mieszkańców w kontekście przestrzennym. Zapewne ani F.E. Clement, ani R.E. Park nie spodziewali się, że następne stulecie upłynie, poza innymi doniosłymi, tragicznymi i radosnymi zdarzeniami, także na analizie zjawisk „miejskich” w nieustannie rozrastającym się laboratorium.

Wśród setek, tysięcy, a najpewniej wręcz milionów badań empirycznych morfologii społecznej miast, które przeprowadzono od tego czasu, umieścić można też rozważania konceptualne oraz wyniki dociekań terenowych badaczy starających się określić rolę tzw. *city users* we współczesnym mieście. Najpewniej czytającemu te słowa od razu na myśl w takim kontekście przychodzi turyści. W rzeczywistości jest to bodaj najbardziej popularna kategoria użytkownika miasta, na stałe nie mieszkającego w nim. Jednakże obok turystów wymienić można dużą liczbę studentów, obcokrajowców przyjeżdżających na pobyt czasowy, mieszkańców strefy podmiejskiej, biznesmenów oraz naukowców zjeżdżających do miast na konferencje i kongresy. Osoby te stają się użytkownikami miasta, lecz cykl owego użytkowania przez turystów, studentów, biznesmenów, mieszkańców podmiejskich czy imigrantów jest różny od zachowań tzw. stałego mieszkańca. Od razu rodzą się pytania: Jaki jest ów cykl? Jakie zachowania charakteryzują przyjezdnych? W jaki sposób zmieniają miasto? Czy dochodzi do konfliktu na linii przyjezdny–mieszkaniec? Wreszcie pojawia się wręcz fundamentalne pytanie, czy teorie dotyczące *city users* mają nadal sprawczą moc wyjaśniania pewnych zjawisk czy też są raczej echem minionych już hipotez.

Powyższe oraz wiele innych pytań sprowokowały do spotkania naukowego, które odbyło się w dniach 15–17 kwietnia 2015 r. w Juracie. W tym miejscu i czasie miało miejsce seminarium naukowe podsumowujące wyniki badań w projekcie NCN UMO-2011/03/B/HS4/01171 pt.: „Przyjezdni w strukturze miasta – miasto wobec przyjezdnych: analiza struktur społeczno-przestrzennych miasta w kontekście teorii «użytkownika zewnętrznego»”. Konceptualnym rdzeniem spotkania była kategoria „użytkowników zewnętrznego miasta” (*city users*), a inspiracją do dyskusji oraz treści wygłoszonych referatów – badania zachowań turystów i studentów w dwóch jednostkach osadniczych: Poznaniu oraz Trójmieście. Na zaproszenie zespołu badawczego realizującego wspomniany projekt na spotkaniu pojawili się przedstawiciele wielu różnych nauk, dyscyplin naukowych oraz ujęć ontologicznych, epistemologicznych i metodologicznych. Geografowie społeczni

i humanistyczni, kulturoznawcy, socjologowie, etnografowie usiedli do wspólnego stołu, by podjąć dyskusję nad kwestią „użytkownika zewnętrznego miasta” – *city users*. Interdyscyplinarna dyskusja dotyczyła nie tylko turystów i studentów. Poruszono także kwestie roli w miejskim konglomeracie ludzi i miejsc, obcokrajowców oraz przedstawicieli klasy kreatywnej.

Efektom wspomnianego spotkania jest niniejsza publikacja. Zeszyt otwiera artykuł Marka Nowaka, spoglądającego krytycznie na koncepcję *city users*. Kolejne dwa teksty: Sylwii i Jacka Kaczmarków oraz Jacka Kotusa starają się wywołać dyskusję wokół turysty w mieście. W następnych dwóch artykułach Artur Bajerski oraz Ewa Rewers podejmują ciekawą dysputę o studentyfikacji, problemie conceptualnym i badawczym nader rzadko goszczącym w polskiej literaturze naukowej. Wreszcie kolejni trzej autorzy: Jacek Schmidt, Hanna Gajda i Karolina Sydow rozprawiają na temat, jakże aktualnej obecnie kwestii, obcokrajowca w mieście. Tadeusz Stryjakiewicz i Michał Męczyński podejmują rozważania odnoszące się do przedstawicieli klasy kreatywnej przybywających do miasta. Z kolei Michał Rzeszewski prezentuje metodologiczny kontekst badań nad „użytkownikami zewnętrznymi miasta”, krytycznie komentując najnowsze metody badawcze w tym aspekcie. Cały zeszyt kończy opracowanie Wojciecha Ewertowskiego i Tomasza Sowady. Jest to tekst poświęcony tzw. Gallery Walk, warsztatom, które odbyły się w czasie spotkania seminaryjnego.

Na zakończenie pragnę dodać, że wspomniane wcześniej seminarium naukowe, artykuły naukowe Artura Bajerskiego, Michała Rzeszewskiego, Wojciecha Ewertowskiego i Tomasza Sowady oraz tekst piszącego te słowa finansowane były w ramach projektu NCN UMO-2011/03/B/HS4/01171. Także ta publikacja, będąca podsumowaniem seminarium w Juracie, ukazuje się dzięki wsparciu finansowemu związanemu z realizacją projektu „Przyjezdni w strukturze miasta – miasto wobec przyjezdnych: analiza struktur społeczno-przestrzennych miasta w kontekście teorii «użytkownika zewnętrznego»”.

Kończąc, wyrażam swoje podziękowania mojemu doktorantowi oraz sekretarzowi seminarium Tomkowi Sowadzie za olbrzymią pomoc w organizacji przedsięwzięcia, zespołowi badawczemu, którego kierownikiem przyszło mi być, za wspieranie dyskusje i współpracę, oraz wszystkim uczestnikom seminarium, w tym autorom tekstów, które zostały zamieszczone w tym zeszycie, za ogromną dawkę prawdziwie interdyscyplinarnego i niesłychanie kreatywnego spojrzenia na kwestie *city users* oraz badań miejskich.

Redaktor naukowy zeszytu
Jacek Kotus